

широкому розумінні як частину загального світогляду, що ґрунтується на сприйнятті ціннісно-орієнтаційних та духовно-моральних характеристик права як оптимального соціально-нормативного регулятора та є фактором формування правомірної поведінки.

Ключові слова: правовий світогляд, аксіологія права, правомірна поведінка, правова свідомість.

Николина Е. В. Правовое мировоззрение: научные подходы к восприятию

Повышение роли аксиологического и антропологического подходов к пониманию права обуславливает необходимость теоретического осмысления и обоснования категории «правовое мировоззрение». В статье анализируются основные подходы к пониманию юридического мировоззрения, сформулированы направления исследования и уточнены содержательные характеристики. Автором предложено рассматривать правовое мировоззрение в широком понимании как часть общего мировоззрения, которое основывается на восприятии ценностно-ориентационных и духовно-моральных характеристик права как оптимального социально-нормативного регулятора и является фактором формирования правомерного поведения.

Ключевые слова: правовое мировоззрение, аксиология права, правомерное поведение, правовое сознание.

Nykolyna K. Legal world-view: scientific approaches to perception

Enhancing the role of the axiological and anthropological approaches to understanding the law necessitates a theoretical understanding and justification of the category «juridical worldoutlook» The article analyzes the main approaches to the understanding of the juridical worldoutlook, formulated research directions and updated it substantial characteristics. Author proposed to consider the legal world in the broadest sense as part of the world, which is based on the perception of the value-orientation and of the moral law as the optimal characteristics of the socio-regulatory control and is a factor in the formation of lawful behavior.

Key words: legal world-view, axiologic of law, lawful behavior, legal conscience.

УДК 340.1

*Ігор Сергійович Окунєв,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Університету економіки та права «КРОК»,
кандидат юридичних наук*

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ СУБ'ЄКТА ПРАВА

Природа та місце суб'єктів права в системі суспільних відносин, їх права та обов'язки стосовно інших суб'єктів визначаються за допомогою такої юридичної категорії, як «правовий статус суб'єкта права».

Дослідження проблем правового статусу суб'єктів права лежить у межах проблем загальної теорії держави і права. Це пояснюється тим, що одним із завдань загальної теорії держави і права є визначення категорійно-понятійного апарату юридичної науки, що достовірно відображає правову дійсність, об'єктивну логіку її функціонування і розвитку та є основою будь-якого вчення (у тому числі вчення про правовий статус суб'єктів права).

У теорії держави та права питання правового статусу досліджували С. Алексєєв, Н. Вітрук, С. Кечекьян, Н. Матузов, А. Міцкевич, П. Рабінович, О. Скакун, А. Черданцев Л. Явич та ін.

Не залишили поза увагою питання правового статусу й представники галузевих наук, зокрема, конституційного (Н. Богданова, Л. Воеводін, Б. Габричидзе, В. Мелашенко та ін.), ад-

міністративного (Д. Бахрах, В. Новосьолов, Ц. Ямпольська та ін.), трудового (М. Александров, Б. Бегічев, Є. Хохлов) права. У цьому контексті слід зазначити, що поняття правового статусу на галузевому рівні досліджувалося під відповідним кутом зору, має різний зміст із своїми специфічними особливостями, що обумовлено передусім предметом правового регулювання тієї чи іншої галузі права.

Загальнотеоретичні засади правового статусу суб'єкта права поки що не стали об'єктом спеціальної уваги теоретиків права, і не отримали достатнього висвітлення у вітчизняній юридичній літературі. Будучи також предметом наукового дослідження галузевих наук, правовий статус суб'єкта права, як явище і категорія, в першу чергу вимагає загальнотеоретичного вивчення. Це дозволить розробити цілісну теорію правового статусу суб'єкта права як міжгалузевого інституту права.

Суб'єктами права в розумінні теорії держави та права є індивіди чи організації, що на підставі юридичних норм можуть бути учасниками правовідносин, тобто носіями суб'єктивних прав та обов'язків [1, с. 343].

Основними видами суб'єктів права є: 1) індивідуальні суб'єкти (фізичні особи): громадяни, тобто індивіди, що володіють громадянством даної держави; іноземні громадяни; особи без громадянства (апатриди); особи з подвійним громадянством (біпатриди); 2) колективні суб'єкти (юридичні особи): державні органи, організації, установи, підприємства; органи місцевого самоврядування; комерційні організації (акціонерні товариства, приватні фірми тощо — вітчизняні, іноземні, міжнародні); громадські об'єднання (партії, профспілкові організації тощо); релігійні організації; 3) держава та її структурні одиниці: держава; державні утворення (суб'єкти федерації — штати, землі, автономії); адміністративно-територіальні одиниці (область, місто, селище тощо); 4) соціальні спільності — народ, нація, етнічні групи, громадяни виборчого округу тощо) [2, с. 385].

Слово «статус» (*status*) у перекладі з латинської означає положення, стан будь-кого чи будь-чого. Статус являє собою істотний момент організації суспільства, є нормативною категорією і, відповідно, вивчаючи статусні відносини, ми вивчаємо принципи суспільного устрою.

Правовий статус є похідним від соціального статусу, одним із його різновидів. В основі правового статусу лежить фактичний соціальний статус, тобто реальне положення особи у цій системі суспільних відносин. Правовий статус обумовлений системою суспільних відносин, а тому є невід'ємним від державного устрою, від пануючих форм власності, від соціальної структури суспільства, форми політичного режиму, принципів виробництва і розподілу суспільних благ. Відповідно, правовий статус суб'єкта права необхідно розглядати в органічній єдності з формою держави.

Право лише закріплює правовий статус, вводить його в законодавчі рамки. Соціальний та правовий статуси співвідносяться між собою як зміст та форма. Тому досліджуючи поняття правового статусу суб'єкта права насамперед необхідно з'ясувати зміст поняття соціального статусу, що активно використовують у соціології, соціальній психології та інших науках.

Поняття «соціальний статус» означає становище, що займає індивід (група) в суспільстві чи його підсистемі. У сучасних працях із соціології, соціальної психології та соціолінгвістики поняття соціального статусу розробляється у декількох напрямках, до яких відносять: 1) соціально-економічний — відображається у життєвих стилях людей (соціально-економічна стратифікація); 2) соціометричний — шкалування суспільних груп і верств населення на підставі ряду критеріїв (рід занять, джерело доходу, походження, освіта, тип житла та ін.); 3) рольовий — виявляється у тому, що статус узагальнює безліч соціальних ролей; 4) дистанційний — соціальний статус людини виражається у вигляді соціальної дистанції між учасниками спілкування; в «погашенні» індивідуальних характеристик людини, що займає певну соціальну позицію, і в актуалізації відносин не рівноправ'я між учасниками спілкування; 5) нормативний (оціночний) — розкривається в поняттях привілеїв, престижу і пошани; оці-

ночний аспект статусу виражається і як пошана; 6) етнокультурний — вираження статусних відносин вельми специфічний в різних культурах і мовах. Ця специфіка виявляється, зокрема, в експліцитності/імпліцитності виразу статусної нерівності, в особливих формах спілкування, у правилах етикету та ін.; 7) динамічний — об'єднує дві проблеми, пов'язані зі зміною статусу людини: філогенетичний (діахронічний) аналіз статусних відносин в тому або іншому суспільстві, що дозволяє побачити зміну суспільних норм і правил поведінки стосовно соціальної ієрархії, а також онтогенетичний аналіз соціального статусу — аналіз соціалізації людини як підростаючого члена суспільства; 8) типологічний — виділення системи статусних констант, властивих будь-якому людському співтовариству певного ступеня розвитку, визначення необхідних і випадкових, первинних і вторинних, явних і опосередкованих ознак статусу, висвітлення варіативності статусних ознак, їх нейтралізації і посилення [3, с. 330].

Отже, поняття соціального статусу знаходить у сучасному комплексі суспільних наук багатоаспектне відображення, що вказує на його важливість. Проблема статусу складна та багатогранна, вона вивчається суспільними науками з різних сторін та в різноманітних аспектах.

Так, поняття статусу достатньо широко використовується законодавцем, що вбачається, зокрема, з назв деяких законодавчих актів, з таких як: Закон України від 22 вересня 2011 р. № 3773-VI «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», Закон України від 11 липня 2002 р. № 93-IV «Про статус депутатів місцевих рад», Закон України від 17 листопада 1992 р. № 2790-XII «Про статус народного депутата України».

Поняття статусу знайшло відображення й в Основному Законі. Так, у Конституції України, прийнятій на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р., використовуються поняття: «статус іноземців та осіб без громадянства» (п. 2 ч. 1 ст. 92), «статус суддів» (п. 14 ч. 1 ст. 92), «статус народних депутатів України» (п. 21 ч. 1 ст. 92), «правовий статус Ради Національного банку України» (ч. 2 ст. 100), «статус голів, депутатів і виконавчих органів ради» (ч. 3 ст. 141) та ін.

Незважаючи на широке використання поняття правового статусу в нормативних актах, вони не містять його визначення. Тому існують тільки наукові визначення поняття правового статусу. У цьому сенсі, на нашу думку, теоретичні дослідження правового статусу суб'єкта права у сфері нормотворчості можуть бути використані як концептуальні засади розвитку законодавства, що встановлює правовий статус суб'єктів права.

Для всіх галузей права поняття статусу суб'єкта права є одним з основних, оскільки за його допомогою розкриваються основні юридичні інститути. Правовий статус є тим юридичним феноменом, що відіграє важливу роль у формуванні нормативної основи будь-якої галузі права.

Більше того, в умовах демократичної, соціальної, правової держави правовий статус суб'єкта права повинен, зокрема: 1) відповідати міжнародно-правовим стандартам; 2) включати широке коло прав; 3) передбачати рівність прав, свобод і обов'язків; 4) встановлювати гарантії прав, свобод, охоронюваних законом інтересів для забезпечення їх реального здійснення тощо.

Проте категорія «правовий статус суб'єкта права» на даний момент відноситься до однієї з мало розроблених та неоднозначних у сучасній юридичній науці.

У юридичній літературі існують різні підходи до визначення правового статусу, що пов'язано з різним набором елементів, що включаються до структури цього поняття.

Так, в юридичній літературі іноді допускається змішування понять «правовий статус», «правове становище», «правосуб'єктність» [4, с. 512; 5, с. 558]. Спираючись на етимологічну схожість понять «становище» та «статус», автори вважають, що слова статус та положення термінологічно співпадають і це слова — синоніми. Відповідно, розмежовувати синоніми не має сенсу, оскільки в такому розподілі не має особливої необхідності, оскільки полісеман-

тичність, смислове подвоєння терміну не сприяє чіткому сприйняттю та аналізу однієї з ключових категорій правознавства [6, с. 232].

У законодавстві, в міжнародному праві не роблять відмінності між поняттями «правовий статус» та «правове становище», вони вживаються в одному й тому ж сенсі.

У силу вказаних обставин при аналізі категорії «правовий статус суб'єкта права» ми вважаємо за необхідне звернутися до відповідних досліджень вчених — правознавців.

Під правовим статусом суб'єкта права в юридичній літературі розуміється правовий стан, що характеризується комплексом (системою) юридичних прав та обов'язків [7, с. 25].

М. Александров пише, що під правовим статусом необхідно розуміти, по-перше, коло тих суб'єктивних прав, що повинні надаватися суб'єкту при вступі у відповідні правовідносини; по-друге, коло тих юридичних обов'язків, що можуть бути покладені на суб'єкта у відповідних правовідносинах (потенційні обов'язки); по-третє, правовий статус характеризується колом загальних заборон здійснення дій відомого роду (з цих загальних заборон походять еventуальні обов'язки) [8, с. 232].

С. Алексєєв зазначає, що коли йде мова про правовий статус особи, то мається на увазі те, що вона володіє і правосуб'єктністю, і певним колом основних прав, що характеризують його правове становище в суспільстві чи в даній сфері суспільного життя [9, с. 70].

В. Перевалов наголошує, що правовий статус особи — це правове положення людини, що відображає його фактичний стан у взаємовідносинах з суспільством та державою [1, с. 570].

Ю. Шемшученко, Н. Пархоменко, В. Сухонос вважають, що правовий статус особи — це сукупність прав і обов'язків фізичних і юридичних осіб [10, с. 44; 11, с. 693; 12, с. 488].

П. Рабінович вказує на те, що правовий статус особи — це комплекс її суб'єктивних прав та юридичних обов'язків [13, с. 69].

В. Сидоренко зазначає, що правовий статус особи — це її юридично закріплене положення в суспільстві [14, с. 92].

Більш широко поняття правового статусу особи трактує В. Котюк, який пише, що правовий статус особи чи громадянина — це система або сукупність юридичних і природних прав, свобод і обов'язків особи, які закріплені в чинних формах і видах права, зокрема в законодавстві, і складають необхідні потенційні можливості особи мати суб'єктивні права та обов'язки, реалізувати їх у системі суспільних правовідносин, у різноманітних видах діяльності, навчання і спілкування [15, с. 367].

На думку А. Колодія, правовий статус являє собою систему юридичних прав, свобод, обов'язків і законних інтересів особи, що визначаються і гарантуються державою [16, с. 168–169].

О. Зайчук та Н. Оніщенко вказують, що правовий статус — це соціально припустима і необхідна можливість потенцій особи не просто як індивіда, а як громадянина держави [17, с. 18–19; 18, с. 32].

На думку О. Скакун, правовий статус особи — це система закріплених у нормативно-правових актах і гарантованих державою прав, свобод, обов'язків, відповідальності згідно з якими індивід як суб'єкт права (тобто володіючий правосуб'єктністю) координує свою поведінку у суспільстві [2, с. 409].

О. Міцкевич вказує на те, що правовий статус — це визнана конституцією чи законами сукупність вихідних, невідчужуваних прав та обов'язків людини, а також повноважень державних органів і посадових осіб, що безпосередньо закріплюються за тими чи іншими суб'єктами права [19, с. 373].

М. Матузов вважає, що під правовим статусом слід розуміти юридично закріплене положення людини в суспільстві. Все те, що так або інакше юридично визначає, характеризує, утверджує реальне положення людини в суспільстві, утворює правовий статус [20, с. 48].

Л. Шестопалова зазначає, що правовий статус особи — це юридичне закріплення становище людини і громадянина в сучасному суспільстві; результат політики — правового зв'язку особи з державою [21, с. 161].

С. Лисенков вважає, що правовий статус особи — це сукупність закріплених у чинному законодавстві прав, свобод та обов'язків, а також гарантій їх реалізації [22, с. 258].

В. Кравченко зазначає, що правовий статус особистості — це її юридично закріплене становище в державі і суспільстві, він становить важливу складову частину суспільного статусу, стосується її якості як людини і громадянина і характеризує зв'язки з державою та державно організованим суспільством [23, с. 96].

В юридичній літературі також висловлена думка про те, що правовий статус особистості являє собою систему прав, свобод і обов'язків, що мають чітке правове закріплення в нормах права, які визначають політико-правовий стан особистості [24, с. 19].

Л. Явич вважав, що правовий статус громадянина (інших суб'єктів права) являє собою найбільш загальне та абстрактне відображення тієї системи правовідносин, у яких знаходиться чи може знаходитись суб'єкт суспільних фактичних відносин [25, с. 58].

Відмінність викладених позицій пояснюється тим, що вказані дослідники мали на меті дослідити проблему лише у необхідному їм аспекті, і, як правило, вони не прагнули надати всебічно вичерпну відповідь, яку можна дати у комплексному науковому дослідженні.

На нашу думку, для визначення поняття правового статусу суб'єкта права слід з'ясувати його характерні особливості.

І. Бойко вказує, що зміст правового статусу характеризується певною стабільністю. Зміни правового статусу відбуваються за волею законодавця, а не окремих суб'єктів, на яких він розповсюджується. Також І. Бойко вказує на типовість правового статусу, тобто правовий статус є загальним (відірваним від індивідуальних правовідносин). Елементи правового статусу наділені властивостями загальності, масштабності, в силу чого визначають ті межі, в яких утворюється правове становище конкретної особи, формуються суб'єктивні права та юридичні обов'язки [26, с. 18–19].

Н. Богданова, досліджуючи категорію статусу в конституційному праві, зазначає, що у будь-якому своєму прояві конституційно-правовий статус має такі риси, як: сталість, відносна постійність, внутрішня узгодженість, системоутворююча значущість. Сталість відповідного статусу означає його формалізацію у вигляді сукупності конституційно-правових норм. У межах набутої нормативної форми забезпечується відносна постійність змісту відносин, що регулюються відповідними нормами. Внутрішня узгодженість як якісна ознака конституційно-правового статусу того чи іншого суб'єкта права проявляється у взаємозв'язку та взаємозалежності окремих елементів згаданого статусу. Що стосується системоутворюючої значущості, то названа риса характеристики останнього звертає його зовні, обумовлюючи зв'язки статусів рівня, що розглядається, але різних суб'єктів конституційно-правових відносин [27, с. 3–4].

Погоджуючись певною мірою із зазначеними рисами правового статусу, вважаємо за необхідне виокремити такі:

1. Правовий статус є складовою частиною соціального статусу;
2. Правовий статус є юридичною категорією, що визначає правову позицію (становище) суб'єкта права у взаємовідносинах з іншими суб'єктами незалежно від його участі в конкретних правовідносинах. Наділення того чи іншого суб'єкта права правовим статусом ставить його в певне положення щодо інших суб'єктів права. Правовий статус є мірою правового зв'язку суб'єкта права з іншими суб'єктами, включає в себе весь спектр відносин (зв'язків) суб'єкта права;
3. Правовий статус є юридичною категорією що визначає правову позицію (становище) саме суб'єкта права, але не об'єкта права;

4. Зазначена категорія відображає індивідуальні особливості суб'єктів права, та відображає їх реальний стан в системі різноманітних відносин в конкретних умовах. Категорія правового статусу має універсальний характер, і охоплює різноманітні правові статуси, як індивідуальних, так і колективних (юридичних осіб) суб'єктів права: громадян, іноземців, осіб без громадянства, підприємств, установ, організацій та ін.;

5. Правовий статус має офіційне визнання з боку держави. Правовий статус розкривається шляхом закріплення прав, свобод і обов'язків, встановлення відповідних гарантій. Разом із закріпленням прав і обов'язків, умов і засобів їх забезпечення відображаються також положення, що фіксують інші елементи правового статусу, зокрема: положення про правоздатність, дієздатність загальні принципи, на яких базується не тільки правовий статус загалом, а й також його важливі складові частини — права і обов'язки;

6. Правовий статус характеризується формальною визначеністю, тобто існує нерозривний зв'язок правового статусу суб'єктів та права. Правовий статус суб'єкта права в суспільстві юридично оформлюється державою. Правовий статус окреслюється об'єктивним правом (юридичними нормами), тобто держава здійснює фіксацію в нормах чинного законодавства певної моделі правового статусу. Взагалі, правовий статус суб'єкта права перебуває у сфері регулювання публічного та приватного права;

7. Правовий статус характеризується системністю, тобто включає в себе певні елементи, пов'язані між собою (зокрема, права та обов'язки). Зміст складових елементів правового статусу неоднаковий в різних державах. Він залежить від багатьох соціально-економічних і суспільно-політичних чинників, і внаслідок цього в більшому або меншому ступені відрізняється один від одного;

8. Правовий статус за терміном дії має безстроковий характер (точніше, відповідає строку існування норм права) і відповідно є стабільним, тривалим. Зміна правового статусу суб'єкта права здійснюється тільки законодавчим шляхом, відображаючи поступальний розвиток суспільства. Сам суб'єкт не може визначити свій статус, він лише діє, виходячи із свого правового статусу. Відповідно правовий статус суб'єкта права можна розглядати як засіб держави, що через визначення відповідного статусу задає йому вихідну правову позицію;

9. Правовий статус суб'єкта права не є однаковим у різних історичних умовах, він обумовлюється існуючою системою суспільних відносин. На правовий статус суб'єкта права безпосередній вплив здійснюють такі чинники, як рівень господарського і культурного розвитку держави, вплив релігії, різного роду національні традиції тощо.

З урахуванням викладеного, пропонуємо таке визначення правового статусу суб'єкта права — це складова частина соціального статусу, що визначає правове становище суб'єкта права щодо інших суб'єктів права, має офіційне визнання з боку держави, формальну визначеність, характеризується системністю, стабільністю та обумовлений існуючою системою суспільних відносин.

Вчення про правовий статус суб'єктів права та його правову природу має важливе значення як для розробки методологічних питань правової науки, так і для вирішення конкретних питань практики вдосконалення і впорядкування законодавства.

Список використаних джерел

1. *Теория государства и права : учебник / под ред. В. М. Корельского, В. Д. Перевалова.* — М. : Норма-Инфра-М, 1998. — 570 с.
2. *Скакун О. Ф.* Теория государства и права : учебник / О. Ф. Скакун. — Харьков : Консум ; Ун-т внутр. дел, 2000. — 704 с.
3. *Карасик В. И.* Язык социального статуса / В. И. Карасик. — М. : Ин-т языкознания РАН ; Волгогр. гос. пед. ин-т, 1992. — 330 с.
4. *Нерсесянц В. С.* Общая теория государства и права : учебник / В. С. Нерсесянц. — М. : Норма-Инфра-М, 1999. — 552 с.

5. Поляков А. В. Общая теория права : курс лекций / А. В. Поляков. — СПб. : Юридический центр Пресс, 1997. — 608 с.
6. Теория государства и права : курс лекций / под ред. Н. И. Матузова, А. В. Малько. — М. : Юристъ, 1997. — 672 с.
7. Витрук Н. В. Основы теории правового положения личности в социалистическом обществе / Н. В. Витрук. — М. : Наука, 1979. — 229 с.
8. Александров Н. Г. Право и законность в период развернутого строительства коммунизма / Н. Г. Александров. — М. : Госюриздат, 1961. — 271 с.
9. Алексеев С. С. Право: азбука — теория — философия: опыт комплексного исследования / С. С. Алексеев. — М. : Статут, 1999. — 712 с.
10. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) [та ін.]. — К. : Укр. енцикл., 2003. — Т. 5 : П—С. — 736 с.
11. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. Ю. С. Шемшученка. — К. : Юридична думка, 2007. — 992 с.
12. Сухонос В. В. Теорія держави і права : навч. посіб. / В. В. Сухонос. — Суми : Університетська книга, 2005. — 536 с.
13. Рабінович П. М. Основи загальної теорії держави і права : навч. посіб. / П. М. Рабінович. — 8-е вид. — Х. : Консум, 2005. — 160 с.
14. Сидоренко М. Й. Теорія держави і права (курс лекцій) : навч. посіб. / М. Й. Сидоренко. — К. : Університет «Україна», 2006. — 198 с.
15. Котюк В. О. Загальна теорія держави і права : навч. посіб. / В. О. Котюк. — К. : Атіка, 2005. — 592 с.
16. Колодій А. М. Принципи права України : монографія / А. М. Колодій. — К. : Юрінком Інтер, 1998. — 208 с.
17. Правові системи сучасності. Глобалізація. Демократизм. Розвиток / В. С. Журавський, О. В. Зайчук, О. Л. Копиленко, Н. М. Оніщенко ; за заг. ред. В. С. Журавського. — К. : Юрінком Інтер, 2003. — 296 с.
18. Вступ до теорії правових систем : монографія / за заг. ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. — К. : Юридична думка, 2006. — 432 с.
19. Проблемы общей теории права и государства : учебник / под общ. ред. В. С. Нерсисянца. — М. : НОРМА, 2002. — 813 с.
20. Матузов Н. И. Правовая система и личность / Н. И. Матузов. — Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 1987. — 293 с.
21. Теорія держави і права : навч. посіб. / упоряд. Л. М. Шестопалова. — К. : Прецедент, 2006. — 197 с.
22. Лисенков С. Л. Загальна теорія держави і права : навч. посіб. / С. Л. Лисенков. — К. : Юрисконсульт, 2006. — 355 с.
23. Кравченко В. В. Конституційне право України : навч. посіб. / В. В. Кравченко. — 2-е вид. — К. : Атіка, 2002. — 480 с.
24. Теорія держави і права : навч. посіб. / В. М. Субботін, О. В. Філонов, Л. М. Князькові, І. Я. Тодоров. — К. : Знання, 2005. — 327 с.
25. Явич Л. С. Сущность права: социально-философское понимание генезиса, развития и функционирования юридической формы общественных отношений / Л. С. Явич. — Л. : Изд-во ЛГУ, 1985. — 207 с.
26. Бойко І. В. Правовий статус громадян у сфері виконавчої влади : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / І. В. Бойко. — Х., 2000. — 200 с.
27. Богданова Н. А. Категория статуса в конституционном праве / Н. А. Богданова // Вестник Московского ун-та. Серия 11. Право. — 1998. — № 3. — С. 5—18.

Окунев І. С. Теоретико-правові підходи до визначення поняття правового статусу суб'єкта права

Стаття присвячена окремим аспектам теорії правового статусу суб'єктів права. У статті розглядається поняття правового статусу суб'єкта права. Автор звертає увагу на те, що теоретичні дослідження правового статусу суб'єкта права можуть бути використані у сфері нормотворчості як концептуальні засади розвитку законодавства. У статті аналізуються різні підходи до визначення правового статусу, що існують в юридичній науці. Автор доходить висновку про відсутність єдиного підходу до поняття правового статусу в юридичній літературі, що пов'язано з різним набором елементів, що включаються

до структури цього поняття. Автором визначено основні риси правового статусу суб'єкта права. За результатами дослідження запропоноване визначення правового статусу суб'єкта права.

Ключові слова: суб'єкт права, правовий статус, правове положення.

Окунев И. С. Теоретико-правовые подходы к определению понятия правового статуса субъекта права

Статья посвящена отдельным аспектам теории правового статуса субъектов права. В статье рассматривается понятие правового статуса субъекта права. Автор обращает внимание на то, что теоретические исследования правового статуса субъекта права могут быть использованы в сфере нормотворчества как концептуальные основы развития законодательства. В статье анализируются различные подходы к определению правового статуса, существующие в юридической науке. Автор приходит к выводу об отсутствии единого подхода к понятию правового статуса в юридической литературе, что связано с различным набором элементов, включаемых в структуру этого понятия. Автором определены основные черты правового статуса субъекта права. По результатам исследования предложено определение правового статуса субъекта права.

Ключевые слова: субъект права, правовой статус, правовое положение.

Okunev I. Theoretical and legal approaches to the definition of the legal status of legal entity

This article focuses on particular aspects of the theory of the legal status of entities. The article covers the concept of the legal status of legal subject. The author points out that the theoretical researches of legal subject status may be used in rulemaking as conceptual principles of legislation development. This article examines different approaches to determining the legal status that exist in legal science. The author concludes that there is no single approach to the concept of legal status in the legal literature, which is associated with a different set of elements that are included in the structure of the concept. The author identifies the key features of the legal status of legal subject. The research proposes definition of legal status of legal subject.

Key words: legal entity, legal status, legal status.

УДК 340.1

*Марія Володимирівна Осядла,
аспірантка відділу теорії держави і права
Інституту держави і права
ім. В. М. Корецького НАН України*

СВОБОДА ЯК ОСНОВА ПРАВОСВІДОМОСТІ: ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД ТА СЬОГОДЕННЯ

Свобода як основа правосвідомості — складний феномен, який безпосередньо впливає на розвиток та функціонування суспільства, темпи і якість державотворчих процесів та перспективи побудови правової держави.

У зв'язку з цим виникає необхідність дослідити генезу правосвідомості у співвідношенні з категорією «свобода» з урахуванням цивілізаційно-історичних традицій, оскільки саме від цього значною мірою залежить реалізація і гармонізація правових відносин у сучасному суспільному житті, цілеспрямоване формування індивідуальної та суспільної правосвідомості, в основі якої лежать гарантовані права та свободи як кожного індивіда окремо, так і суспільства в цілому.